

מבעד למשקפיו של אקטואר איזון המשאבים:

קרנות פנסיה וותיקות - כתבה מס' 4

אקטואר איזון המשאבים [רועי פולניצר](#) מסביר על קרנות הפנסיה הוותיקות, שבהסדר ושאינן בהסדר.

מהחודש העוקב לחודש שבו נפטר בעלה ועד ליום מותה קצבת אלמנה בשיעור של 60% מקצבתו של הפנסיונר. שארי עמית פעיל בתכנית מקיפה שנפטר, יהיו זכאים לקבלת קצבת שאירים בשיעור שנגזר מהשכר הקובע שלו. כך למשל, אלמנת עמית פעילת היה זכאית לקבלת קצבת אלמנה בשיעור של 40% מהשכר הקובע של העמית.

להשלמת התמונה יצויין, כי בתקנוני קרנות הפנסיה שבהסדר ובתקנון האחיד נקבע בתחילה שיעור קצבה שונה לאלמן של עמיתה או של פנסיונרית, לעומת שיעור הקצבה לאלמנה של עמית או של פנסיונר. ביום 15 ביוני 2008, פסק בית המשפט העליון בעניין **אלחנתי**, כי ההסדר שקובע קצבת שארים בשיעורים שונים לאלמנים ולא למנות, הינו הסדר מפלה המנוגד לתקנת הציבור, בשל פגיעתו בערך השוויון. נוכח פסק הדין, ולאחר בחינת החלופות השונות, גיבש הממונה הצעה לתיקון סעיפים 19 ו-23 לתקנון האחיד, כך שהשוויון שיעורי קצבת שארים של אלמן ואלמנה, והועמדו על השיעור שנקבע באותם סעיפים לגבי אלמנה.

נוכח מהותה של קרן הפנסיה ומנגנון האיזון האקטוארי שנקבע בתקנון האחיד, העלות הכרוכה בהשוואה זו תוטל על כלל העמיתים והפנסיונרים בקרן. בהתאם לסעיף 78(ג) לחוק הפיקוח אישר שר האוצר את הצעת התיקון והדבר הובא לאישור וועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת.

קרנות פנסיה וותיקות שאינן בהסדר

בנוסף לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ישנן 10 קרנות וותיקות שההסדר אינו חל עליהן והן מתחלקות לשני סוגים: (1) קרנות פנסיה ששיטת חישוב קצבת הפרישה וקצבת השאירים שלהן דומה לשיטת החישוב בקרנות הוותיקות שבהסדר; ו- (2) קרנות פנסיה ששיטת חישוב קצבת הפרישה שלהן שונה והיא נעשית לפי חישוב של מנות פנסיה שהעמית צובר במהלך תקופת החיסכון.

הכותב הינו הבעלים והאקטואר הראשי של "שווי פנימי", משנת 2010. משנת 2006 עורך חוות דעת אקטואריות, יועץ לתאגידים פיננסיים ולחברות ציבוריות ומתמנה ע"י בתי משפט ובתי דין באקטואר וכמעריך שווי מוסמך.

מקרנות הפנסיה הוותיקות, החליטה הממשלה על גיבוש תכנית הבראה שוויונית, אחידה, ברורה ומפורטת לקרנות שבהסדר. במסגרת התכנית ניתן סיוע ממשלתי בהיקפים כספיים חסרי תקדים, על מנת לאפשר לממן את ההתייבויות שלהן, שהן גבוהות בהרבה ממה שביכולתן לממן מנכסיהן.

הסיוע הממשלתי ועקרונות תכנית הבראה בחוק התכנית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), התשס"ג-2003, שהוסיף לחוק הפיקוח פרק ז'1: "קרנות פנסיה ותיקות - מינוי מנהל מיוחד, תוכניות הבראה וסיוע ממשלתי". בסעיף 78 לחוק הפיקוח נקבע, כי הממונה יכין תקנון אחיד לכלל הקרנות שבהסדר אשר יחליף את תקנוני הקרנות הקודמים. עקרונות התקנון האחיד נקבעו בפירוט ניכר בסעיף זה, ובכללן נקבע כי בתקנון האחיד ייכלל מנגנון איזון אקטוארי, שיבטיח כי הקרן לא תיקלע שוב לגירעון האקטוארי. בהתאם לכך, החליף התקנון האחיד את תקנוני הקרנות הקודמים בחודש אוקטובר 2003.

חישוב קצבת הפרישה המגיעה לעמית בקרן וותיקה שבהסדר נעשה לפי "שכר קובע" אשר מחושב לפי שיטת ממוצע יחסי השכר או שיטת שלוש שנים אחרונות משוקללת עם שיטת ממוצע יחסי השכר כשהוא מוכפל ב"שיעור הפנסיה" (אשר ככלל, עומד על 2% לשנה עד לשיעור מירבי של 70%) המגיע לעמית.

בתקנון האחיד האמור הועלה גיל הזכאות לקצבת זקנה בהדרגה, בהתאם לגילאים שנקבעו בחוק גיל פרישה, לגבי גבר שנולד לאחר מאי 1942 נקבע כי גיל הזכאות לקבלת קצבת זקנה יהיה גיל 67 ולגבי אישה שנולדה לאחר מאי 1953 נקבע כי גיל הזכאות לקבלת קצבת זקנה יהיה גיל 64.

קצבת הפרישה משולמת לעמית עד ליום מותו מבלי שניתן משקל כלשהו לחישוב תוחלת החיים שלו או שלה. בהתאם לתקנון האחיד קצבת הפרישה מתעדכנת אחת לשנתיים או כאשר המדד עלה בשיעור של 4.25% ממועד העדכון הקודם, לפי המוקדם מביניהם.

לאחר מותו של הפנסיונר משולמת לשארי (בן זוג, יתום או תלוי) קצבת שאירים, אשר נגזרת מהקצבה לה היה זכאי העמית, אם התקיימו התנאים האחרים שבתקנון. כך למשל, אלמנת פנסיונר זכאית לקבל החל

קרנות הפנסיה הוותיקות נסגרו כאמור בפני הצטרפות עמיתים חדשים בשנת 1995, ומאז הן פועלות כקרנות סגורות. המשמעות המעשית היא שקרנות אלו ממשיכות לבטח את אוכלוסיות העמיתים שלהן שהיו מבוטחות בקרנות אלו ערב סגירתן למצטרפים חדשים, ומשלמות פנסיות לעמיתים או לשאירים אשר זכאים לקבלת קצבה בהתאם לתקנון הקרן.

מרבית קרנות הפנסיה הוותיקות, פועלות על-פי שיטת חיסכון המכונה **"זכויות מוגדרות" (Defined Benefit)**. על-פי שיטת הזכויות המוגדרות, זכאי העמית, בקרות אחד מהאירועים המזכים (בהתאם לתכנית הפנסיה שבה הוא מבוטח), לקבל מהקרן קצבה בשיעור חלקי מהמשכורת הקובעת שלו לעניין הפנסיה, **ללא קשר לסכומים אותם הוא שילם בתקופת החיסכון שלו ו/או לתשואות שהושגו עליהם.**

מעצם טיבה של שיטת הזכויות המוגדרות, אין לעמית יתרה צבורה המנוהלת לזכותו במסלול השקעה, ולכן לא ניתנת לו אפשרות לשנות את מסלולי השקעה במהלך תקופת החיסכון (זאת, בניגוד לקרנות הפנסיה החדשות).

בהתאם לכך, עיקר הפעולות שהעמית בקרן פנסיה וותיקה יכול לבצע במהלך תקופת החיסכון היא שבירת החיסכון, משיכה חלקית או מלאה של סכום חד-פעמי מהחיסכון שמחושב לפי נוסחת ערכי פדיון שקבועה בתקנון. בנוסף, העמית יכול להקדים את פרישתו עד לגיל פרישה מוקדמת כהגדרתו בחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004.

הקדמת הפרישה מתבצעת באמצעות הפחתה של הקצבה לפי מקדמים אקטואריים. כמו כן ניתנת למעביד אפשרות לממן את יציאתו של העמית לפנסיה מוקדמת, לפי חישוב אקטוארי בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר (להלן - הממונה) לעניין זה.

כמו-כן, יכול העמית לדחות את יציאתו לקצבה ובהתאם לכך הוא יכול להגדיל את שיעור הקצבה בהתאם לתקופת הדחייה.

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר

לאחר סגירת הקרנות הוותיקות להצטרפות עמיתים חדשים ומשלא ניתן פתרון לגירעונות האקטואריים של חלק